

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34

Telex: 816-136

BD/324/48/88

O SPOTKANIU ALFREDA MIODOWICZA Z LECEM WAŁĘSĄ

Komunikat ze zwiadu badawczego

Grudzień 1988 r.

Pierwszego grudnia, nazajutrz po telewizyjnej dyskusji pomiędzy Alfredem Miodowiczem i Lechem Wałęsą CBOS przeprowadził zwiad badawczy dotyczący tego faktu, a także "Solidarności". Sondażem objęto reprezentatywną próbę dorosłych mieszkańców Warszawy (250 osób).

Najważniejsze spostrzeżenia poczynione w wyniku sondażu można streścić następująco:

Telewizyjna dyskusja pomiędzy Alfredem Miodowiczem i Lechem Wałęsą spotkała się wśród badanych z dużym zainteresowaniem i uznaniem. W ich ocenie na większe uznanie zasługuje wypowiedź Lecha Wałęsy. Ankietowani sądzą, że powinny się odbyć następne takie spotkania. Ponad połowa uważa jednak, że telewizyjny "pojedynek" był raczej "chwytem propagandowym" niż przejawem rzeczywistej demokratyzacji życia politycznego w Polsce.

Wśród ankietowanych przeważali sympatycy "Solidarności" nad niechętnymi temu związkowi. Od sierpnia bieżącego roku (sondaż przeprowadzono wtedy na analogicznej próbie) poparcie dla tej organizacji nieco wzrosło.

Oto bardziej szczegółowe dane.

Według niemal połowy respondentów (45,6%) spotkanie to było bardzo potrzebne, 44% określiło je jako potrzebne, 6% - raczej niepotrzebne, 3,2% - zdecydowanie niepotrzebne. Przebieg telewizyjnej debaty śledziło trzy czwarte ankietowanych (74,8%), dalsze 10% miało relacje na ten temat ze środków masowego przekazu, 8,4% - od innych osób. Całkowity brak wiedzy wykazało tylko 6,8% ankietowanych. Społeczne uznanie dla spotkania wyraża się również w tym, że dwie trzecie (66,8%) badanych widzi potrzebę kontynuacji takich rozmów. Nie miało zdania w tej sprawie 19,2%, przeciw organizowaniu podobnych spotkań w przyszłości opowiedziało się 13,2%.

Przy wyraźnym zainteresowaniu tą formą publicznej dyskusji i niemal powszechnej jej aprobachie różnie interpretowano polityczny sens spotkania Miodowicz - Wałęsa. Większość (63,6%) respondentów wyraziła opinię, że dyskusja nic nie zmieniła w poglądach jej uczestników, 11,4% - że przyczyniła się do zbliżenia ich sta-

nowisk, 12,3% - że pogłębiła różnice między nimi. Nie miało zdania w tej sprawie 12,7%.

Ponad połowa ankietowanych (53,7%) uznała, że spotkanie telewizyjne było wyłącznie "chwytem propagandowym". Z opinią, iż był to przejaw prawdziwej demokratyzacji życia politycznego w Polsce, zgodziło się znacznie mniej, bo 18,6%. Ponad jedna czwarta nie miała zdania (27,7%). Analiza rozkładu odpowiedzi na to pytanie według demograficzno-społecznych cech respondentów (tab.1 aneksu) pozwala stwierdzić, że z interpretacją spotkania w kategoriach "chwytu propagandowego" spotykamy się szczególnie często w grupie ludzi młodych, do 30 lat oraz nie należących do związków zawodowych. Jako przejaw demokracji potraktowali to spotkanie relatywnie często ludzie starsi (powyżej 40 lat), członkowie PZPR, a także należący przed 13 grudnia 1981 r. do związków branżowych.

Innym aspektem odbioru spotkania jest ocena wystąpień obu dyskutantów. Korzystniej według respondentów wypadł Lech Wałęsa. Rozkład procentowy opinii zawiera tabela 1.

Tabela 1

w procentach

Pytania	Odpowiedzi respondentów				
	Miodowicz	Wałęsa	obaj w równym stopniu	ani jeden, ani drugi	trudno powiedzieć
Który z uczestników spotkania:					
- w sposób bardziej jasny i zrozumiały przedstawił swoje racje?	2,2	67,9	21,4	8,5	0,0
- był bardziej błyskotliwy, przebojowy?	2,7	72,3	13,4	10,7	0,4
- lepiej się zaprezentował?	5,8	68,8	21,4	3,1	0,9
- był bardziej godny zaufania?	4,5	76,8	8,5	9,8	0,4
- zwyciężył w tym pojedynku?	1,3	63,8	4,5	29,0	0,4

Na Lecha Wałęsę jako osobę budzącą większe zaufanie i zwyciężcę telewizyjnego pojedynku (tab.2 aneksu) wskazują najczęściej: ludzie młodzi (do lat 30), inteligencja i robotnicy wykwalifikowani, osoby nie będące członkami związków zawodowych, członkowie "Solidarności" przed 13 grudnia 1981 r. Z kolei Alfred Miodowicz ma swoich zwolenników częściej w gronie członków związków zawodowych i członków PZPR, a także wśród osób starszych, po "czterdziestce". Jednakże nawet w tych sprzyjających mu grupach odsetki osób przychylnych są stosunkowo niewielkie. Członkowie tych zbiorowości rzadziej niż inne grupy eksponowali Lecha Wałęsę, częściej zaś wybierali odpowiedzi sugerujące "remis".

Drugim badanym przez nas problemem, bezpośrednio wiążącym się z treścią dyskusji telewizyjnej, jest stosunek badanych do "Solidarności". Ogólnie można stwierdzić, że w większości są oni obecnie przychylni temu związkowi. Za jego legalizacją opowiedziało się w sposób zdecydowany 34,4% ankietowanych, stanowisko "raczej tak" zajęło dalszych 38,8%; raczej przeciwni legalizacji stanowią 8,8%, zdecydowanie przeciwni - 3,2%. Trudności ze sprecyzowaniem swego zdania w tej kwestii miało 14,4%.

Pytaliśmy też o ewentualne skutki legalizacji "Solidarności" dla Polski. Ponad 60% respondentów sądzi, że przyniosłoby to dla kraju większe korzyści niż straty. Pytanie to zadawaliśmy mieszkańcom Warszawy również w sierpniu br., a więc w okresie niepokoju strajkowych. Porównanie wyników obu badań (tab.2) wykazuje, że obecnie więcej badanych przewiduje przewagę korzyści z legalizacji "Solidarności", mniej zaś przewagę strat.

O wzroście tendencji prosolidarnościowych świadczyć mogą także odpowiedzi na nieco prowokujące pytanie: "Jaki jest Pana(i) stosunek do hasła: "Nie ma wolności bez <<Solidarności>>". Ponad połowa ankietowanych z hasłem tym się zgadza. Od sierpnia br. wzrosła nieco liczba osób skłonnych popierać to hasło, równocześnie wyraźnie zmalał odsetek tych, którzy je odrzucają (tab.3).

Tabela 2

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Co przyniosłoby Polsce przywrócenie legalnej działalności NSZZ "Solidarność"	Respondenci według terminów badań	
	sierpień '88	grudzień '88
Same korzyści	7,6	16,4
Więcej korzyści niż strat	34,8	46,0
Tyle samo korzyści co strat	19,6	13,2
Więcej strat niż korzyści	11,6	3,6
Same straty	8,8	2,4
Trudno powiedzieć	17,6	18,4
	42,4	62,4
	20,4	6,0

Tabela 3

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Jaki jest Pana(i) stosunek do hasła: Nie ma wolności bez <<Solidarności>>?"	Respondenci według terminów badań	
	sierpień '88	grudzień '88
Zdecydowanie się z nim zgadzam	21,6	23,6
Raczej się z nim zgadzam	27,6	30,4
Raczej się z nim nie zgadzam	14,8	14,8
Zdecydowanie się z nim nie zgadzam	22,4	6,8
Trudno powiedzieć	13,6	24,4
	49,2	54,0
	37,2	21,6

Prosolidarnościowe nastroje najsilniej zaznaczają się w tych grupach respondentów, które są przekonane, że Lech Wałęsa w telewizyjnym spotkaniu wzbudził większe zaufanie i odniósł "zwycięstwo" (tab.3 aneksu).

Zapytaliśmy też badanych, jaki model działania związków zawodowych w zakładach pracy uważają za najwłaściwszy. Procentowy rozkład odpowiedzi przedstawia się następująco:

Wszyscy pracownicy mogą wstąpić do aktualnie działającego związku, a następnie w sposób samodzielny zadecydować o zmianach składu władz i programu organizacji związkowej, przy zachowaniu jednego związku w zakładzie 14,0

Powstaje od nowa kilka związków, ale pozostaje ten, do którego wstąpi większość pracowników, pozostałe zaś ulegną likwidacji 25,2

Powstaje kilka związków, ale tworzą one jedną związkową radę przedsiębiorstwa, której skład jest proporcjonalny do liczby członków każdego z działających związków	58,4
Nie wiem (brak zdania)	2,4

Można więc powiedzieć, że większość ankietowanych mieszkańców Warszawy opowiada się za pluralistycznym modelem związków zawodowych.

Za koncepcją ruchu związkowego zaprezentowaną przez A.Miodowicza podczas telewizyjnego spotkania opowiedziała się mniejszość (14%). Zatem L.Wałęsa nie tylko pokazał się w lepszym świetle, ale także bardziej przekonująco przedstawił swoje racje, pozyskując nowych zwolenników dla relegalizacji "Solidarności", przynajmniej wśród warszawiaków.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Cechy respondentów	Respondenci		
	postrzegający spotkanie jako:		nie mający zdania
	prawdziwy przejaw demokracji	jedynie chwyt propagandowy	
<u>Wiek</u>			
18-24	5,6	61,1	33,3
25-29	10,7	67,9	21,4
30-39	14,5	56,4	29,1
40-59	26,9	50,0	23,1
60 lat i więcej	26,5	38,2	35,3
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja	20,6	58,8	20,6
Pracownicy umysłowi	16,9	54,2	28,8
Robotnicy:			
- wykwalifikowani	25,0	35,7	39,3
- niewykwalifikowani	20,0	46,7	33,3
Emeryci	27,0	45,9	27,0
Inni niepracujący	10,3	65,5	24,1
<u>Przynależność do PZPR</u>			
Należący	40,9	27,3	31,8
Nie należący	16,3	56,5	27,3
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący	18,5	44,4	37,0
Nie należący	13,6	61,0	25,4
Nie mający związku zawodowego w zakładzie pracy	30,2	48,8	20,9
<u>Przynależność do związków zawodowych przed 13 grudnia 1981 r.</u>			
Należący do:			
- "Solidarności"	16,1	58,1	25,8
- innych związków	31,3	31,3	37,5
Nie należący do żadnych	16,8	56,9	26,3

Tabela 2

w procentach

Cechy respondentów	Odpowiedzi respondentów na pytanie: Który z uczestników spotkania:							
	był bardziej godny zaufania?				zwyciężył w tym pojedynku?			
	Miodowicz	Wałęsa	obaj w równym stopniu	ani jeden, ani drugi	Miodowicz	Wałęsa	obaj w równym stopniu	ani jeden, ani drugi
<u>Wiek</u>								
18-24	0,0	91,7	0,0	8,3	0,0	75,0	2,8	22,2
25-29	0,0	92,0	4,0	4,0	0,0	84,0	4,0	12,0
30-39	5,6	68,5	7,4	18,5	1,9	53,7	3,7	38,9
40-59	5,2	74,0	10,4	9,1	1,3	67,5	3,9	26,0
60 lat i więcej	9,4	68,8	18,8	3,1	3,1	43,8	9,4	40,6
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>								
Inteligencja	5,9	88,2	2,9	2,9	2,9	79,4	2,9	14,7
Pracownicy umysłowi	5,3	64,9	14,0	15,8	0,0	54,4	7,0	36,8
Robotnicy:								
- wykwalifikowani	0,0	81,5	7,4	11,1	0,0	66,7	7,4	25,9
- niewykwalifikowani	7,1	78,6	7,1	7,1	7,1	57,1	0,0	21,4
Emeryci	8,3	66,7	16,7	8,3	2,8	52,8	5,6	38,9
Inni niepracujący	1,8	85,7	1,8	8,9	0,0	71,4	1,8	26,8
<u>Przynależność do PZPR</u>								
Należący	9,1	45,5	27,3	18,2	4,5	50,0	9,1	36,4
Nie należący	4,0	80,2	6,4	8,9	1,0	65,3	4,0	28,2
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>								
Należący	11,1	51,9	22,2	14,8	7,4	51,9	11,1	25,9
Nie należący	3,6	80,4	8,9	7,1	0,0	64,3	3,6	30,4
Nie mający związku zawodowego w zakładzie pracy	2,4	83,3	2,4	11,9	0,0	64,3	2,4	31,0
<u>Przynależność do związków zawodowych przed 13 grudnia 1981 r.</u>								
Należący do:								
- "Solidarności"	1,6	88,7	6,5	1,6	0,0	72,6	4,8	22,6
- innych związków	9,4	53,1	18,8	18,8	3,1	53,1	6,3	34,4
Nie należący do żadnych	4,6	76,9	6,9	11,5	1,5	62,3	3,8	30,8
Uwaga: W tabeli nie uwzględniono odpowiedzi "trudno powiedzieć"								

Tabela 3

w procentach

Cechy respondentów	Odpowiedzi respondentów na pytanie: "Jaki jest Pana(i) stosunek do hasła <<Nie ma wolności bez Solidarności>>?"				
	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam	trudno powiedzieć
<u>Wiek</u>					
18-24	34,9	32,6	7,0	4,7	20,9
25-29	30,0	36,7	6,7	3,3	23,3
30-39	12,5	41,1	14,3	8,9	23,2
40-59	25,9	23,5	23,5	8,6	18,5
60 lat i więcej	17,5	22,5	12,5	5,0	42,5
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja	35,3	26,5	14,7	2,9	20,6
Pracownicy umysłowi	23,1	29,2	12,3	10,8	24,6
Robotnicy:					
- wykwalifikowani	20,0	30,0	6,7	10,0	33,3
- niewykwalifikowani	6,3	50,0	12,5	6,3	25,0
Emeryci	21,4	23,8	21,4	4,8	28,6
Inni niepracujący	25,4	33,3	17,5	4,8	19,0
<u>Przynależność do PZPR</u>					
Należący	13,6	9,1	36,4	13,6	27,3
Nie należący	24,6	32,5	12,7	6,1	24,1
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący	6,9	17,2	17,2	13,8	44,8
Nie należący	32,3	24,2	9,7	12,9	21,0
Nie mający związku zawodowego w zakładzie pracy	21,3	46,8	10,6	0,0	21,3
<u>Przynależność do związku zawodowego przed 13 grudnia 1981 r.</u>					
Należący do:					
- "Solidarności"	25,8	35,5	8,1	3,2	27,4
- innych związków	13,2	18,4	28,9	5,3	34,2
Nie należący do żadnych	25,3	31,3	14,0	8,7	20,7